

سوالات فصل اول

گزاره های زیر را با گذاشتن علامت ص/غ مشخص کنید.

- ۱- فلسفه ، علم هستی شناسی است و به مطالعه چهره ای خاص از موجودات می پردازد. غلط
- ۲- بشر داتا متفکر است و تفکر فطرت اول است. غلط
- ۳- وجود، اساسی ترین مفهوم و مدار همه بحث های فلسفه اولی است. صحیح
- ۴- مباحث وجود در فلسفه به قصد شناخت کل جهان هستی است. صحیح
- ۵- طرح مباحث وجود شناسی در معارف الهی، منشاء آسمانی دارد و محتوایی فلسفی ندارد. غلط

جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

- ۶- فلسفه در شناخت هستی اشیاء تا آن جا ریشه یابی می کند که به برسد . وجود محض
- ۷- افلاطون می گوید: فلسفه منحصر با آغاز می شود. حیرت در برابر هستی
- ۸- لازمه عبور از فطرت اول این است که آدمی هر چند برای لحظاتی از فارغ شود. قید عقل معاش
- ۹- مطابق فرمایش امام علی (ع) در نهج البلاغه ، کمال ایمان است. توحید
- ۱۰- طرح بحث درباره احوال وجود در هر جا و به هر زبانی، به تعلق دارد. قلمرو فلسفه
- ۱۱- مابعدالطبیعه را تعریف کنید؟ مابعد الطبیعه (متافیزیک) به شناخت اشیاء فقط و فقط از آن جهت که هستند و هستی دارند می پردازد.
- ۱۲- علوم مختلف و فلسفه هر کدام موجودات را چگونه بررسی می کنند؟ علوم مختلف هر کدام به مطالعه چهره خاصی از موجودات می پردازند. مثلا ریاضیات با کمیت اشیاء و فیزیک با خواص اشیاء سروکار دارد. اما فلسفه با بودن نبود اشیاء سروکار دارد و می خواهد اشیاء را از آن جهت که هستند بررسی کند.
- ۱۳- روش مابعد الطبیعه را توضیح دهید؟ روش مابعد الطبیعه مطالعه در عمق اشیاء به کمک تبیین عقلانی «روش تعقلی» است. کار فلسفه مطالعه در عمق اشیاء است و برای این کار نمی توان از روش تجربی استفاده کرد چون روش تجربی تنها ظاهر اشیاء را بررسی می کند نه عمق اشیاء را.
- ۱۴- هدف مابعد الطبیعه را توضیح دهید؟ هدف فلسفه شناخت کل عالم هستی است هدف فلسفه این است که به پرسشهای کلی پاسخ بدهد، پرسشهایی مانند اینکه: هستی از کجا آمده؟ به کجا می رود؟ آیا هستی نابود می شود؟

۱۵- درچه لحظاتی انسان دچار حیرت می شود؟ هرگاه چیزی خلاف انتظار و روال عادی رخ دهد برای لحظه ای دچار حیرت می شویم . هرگاه بطور عادی به جهان بنگریم؟، زندگی هم عادی است، اما اگر برای لحظه ای حجاب عادت را کنار بزنیم، در برابر هستی و زندگی دچار حیرت می شویم، در این لحظات ما در آستانه تفکر فلسفی قرار می گیریم.

۱۶- مقصود از فطرت اول و فطرت ثانی چیست؟ توضیح دهید؟ فطرت اول عبارت است از حالت عادی انسان در برخورد با زندگی معمولی و مسائل روزمره . انسان در فکر معاش، تحصیل، شغل و غیره است ، و در مقاصدی که همگان در صدد آن هستند سهیم می شود. فطرت ثانی: انسان گاهی با پرسش هایی روبرو می شود که ظاهراً سودی ندارد اما ارزش آنها به اندازه ارزش وجود آدمی است. لازمه عبور از فطرت اول به فطرت ثانی این است که آدمی بتواند برای لحظه ای از عقل معاش فارغ شود و با این پرسش های کلی روبرو شود. فطرت ثانی همان تفکر انسان است. در این فطرت است که آدمی به حقیقت وجود و راز هستی پی می برد.

۱۷- با توجه به آیات و روایات توضیح دهید که دین دارای ماهیت فلسفی است؟ معارف الهی، هرچند حاصل اندیشه فیلسوفان نیست اما محتوایی فلسفی دارد و مواضع نظری دین را درباره جهان هستی بیان می نماید. مسائل فلسفی در متون دینی در قالب اصطلاحات فلاسفه مطرح نشده است. بحث از احوال وجود در هر جا و با هر زبانی که مطرح شود به قلمرو فلسفه تعلق دارد.

۱۸- امام سجاد (ع) در پاسخ به سوالی که درباره توحید از او شد چه فرمودند؟

خداوند می دانست که در آخر الزمان گروههایی ژرف اندیش خواهند آمد، از این رو سوره توحید و آیات اول سوره حدید را فرستاد ، و هر کسی سخنی غیر از آنها بگوید هلاک شده است.

۱۹- دوجبهه مختلف که در قبال مسائل عقلی در صدر اسلام پدید آمدند را نام برده و نظرات هر کدام را بنویسید؟

الف) اهل حدیث (جبهه نفی و تعطیل) : معلوماتشان در حد نقل قرآن و حدیث بود و هرگونه استدلال عقلی را نفی می کردند. ب) معتزله: طرفداران استدلال عقلی بوده و نظرات آنها به شیعه نزدیک تر بود.

۲۰- روش پیشوایان دین در برخورد با پرسش کنندگان مسائل عقلی (مابعد الطبیعی) چگونه بود؟

بگور مکرر پرسش هایی از ائمه اطهار (ع) شده است و آنها نه تنها محکوم نمی کردند بلکه پاسخ هایی در حد توان فکری پرسش کنندگان بیان کرده اند.

۲۱- خاستگاه فلسفه اسلامی را باید در کجا جستجو کرد؟

باید در متن و بطن خود اسلام جستجو کرد نه برخورد تاریخی اسلام با فلسفه های دیگر. فلسفه اسلامی، فلسفه ای است که محتوای اصلی و ستون فقرات آن را دیدگاههای ژرف کتاب و سنت نسبت به جهان هستی تشکیل می دهد و شکل و چگونگی تبیین و استدلال در آن به شیوه فلاسفه است.

سوالات فصل دو

گزاره های زیر را با گذاشتن علامت ص/غ مشخص کنید.

غلط

۱- حوزه های فلسفی و علمی از یونان به انطاکیه انتقال یافت.

- ۲- قطب الدین شیرازی شرح استادانه ای بر کتاب اشارات ابن سینا نوشت. غلط
- ۳- استادان فلسفه حران در عهد خلافت معتضد عباسی از حران به بغداد منتقل شدند. صحیح
- ۴- فلسفه اسلامی به جهت غلبه گرایش افلاطونی در آن، به فلسفه مشاء معروف شد. غلط
- ۵- مورخان فلسفه، اصالت عقل اروپائیان را در عصر جدید تا حدود زیادی متأثر از فلسفه اسلامی می دانند. صحیح

جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

- ۶- اسکندر افرویدی از شارحان و ابن سینا او را نامید. حکمت ارسطو-فاضل متأخرین
- ۷- ابن ناعمه کتاب را ترجمه کرد و آن را اصلاح نمود. اثولوجیا-کندی
- ۸- مکتب اروپائیان در عصر جدید تا حدود زیادی متأثر از فلسفه اسلامی است. اصالت عقل
- ۹- ابوبشر متی بن یونس، کتاب را ترجمه کرد. شعر ارسطو
- ۱۰- قطب الدین شیرازی، بزرگترین دائرة المعارف فارسی را به نام تألیف نمود. دره التاج
- ۱۱- دوران خلافت بنی امیه از لحاظ فرهنگی چه نتیجه ای به دنبال داشت؟ خلافت بنی امیه آکنده از ظلم و تاریکی، حکومت قومی و آداب جاهلیت بود شرایط برای فعالیت های فکری و فرهنگی مهیا نبود. در این دوران فرهنگ اسلامی دچار فترت و رکود شده بود.
- ۱۲- تأسیس خلافت بنی عباس دو واقعه مهم به دنبال داشت آن دو را بنویسید؟ اول اینکه ایرانیان به دستگاه خلافت راه یافتند، دوم اینکه بغداد مرکز خلافت اسلامی قرار گرفت و این دو در تحول فرهنگی و نهضت ترجمه مؤثر بود.
- ۱۳- ایرانیان پیش از اسلام چگونه با فرهنگ یونانی آشنا شدند؟ انوشیروان ساسانی مدرسه ای در خوزستان تأسیس کرد و بسیاری از کتب سریانی و هندی و یونانی را در آن گردآورد و هفت تن از فلاسفه نوافلاطونی اخراجی از آن را به آنجا دعوت کرد.
- ۱۴- بیت الحکمه توسط چه کسی تأسیس شد و چه تأثیری بر علم و فلسفه اسلامی گذاشت؟ توسط هارون (وبه توصیه یحیی برمکی) و باعث تجمع علماء و فلاسفه و مترجمان کتب علمی و فلسفی شد و کار مطالعه و تحقیق و ترجمه بالا گرفت.
- ۱۵- مترجمان معروف دوران ترجمه را نام ببرید؟ ۱-حنین بن اسحق (کتب طبی) ۲-اسحق بن حنین (کتب فلسفی) ۳-ابوبشر متی بن یونس (کتاب شعر ارسطو) ۴- ابن ناعمه (اثولوجیا) ۵-کندی (اصلاح اثولوجیا)
- ۱۶- ترجمه آثار فیلسوفان یونانی چه تأثیری بر اندیشه مسلمانان برجای نهاد؟ بدین ترتیب میراث فلاسفه یونان و معارف ملل قدیم در دسترس مسلمانان قرار گرفت.
- ۱۷- فلسفه اسلامی چگونه شکل گرفت؟ نوابغی مانند فارابی و ابن سینا و دیگران با استعداد خود و با کمک از کتاب و سنت، عقاید یونانی را مورد بررسی قرار داده و فلسفه جدیدی را تدوین کردند که این فلسفه جدید (فلسفه اسلامی) علاوه بر عقاید افلاطون و خصوصاً ارسطو، اندیشه های جدید اسلامی را نیز در برداشت و به جهت غلبه گرایش ارسطویی به فلسفه «مشاء» معروف شد.
- ۱۸- متفکران مسیحی در قرن های مختلف تحت تأثیر چه کسانی قرار گرفتند؟ در قرون وسطی تحت تأثیر افلاطون و نوافلاطونیان. در قرن پنجم تا دوازدهم میلادی تحت تأثیر آگوستینوس (نوافلاطونی) از قرن دوازدهم به بعد تحت تأثیر فلاسفه اسلامی ابن سینا و ابن رشد
- ۱۹- ابن سینا و ابن رشد چه تأدیر تفکر مغرب زمین داشتند؟ ترجمه آثار فلاسفه اسلامی به زبان لاتین باعث شد تا متفکران غربی با اندیشه های ارسطو آشنا شدند، و نیز مجذوب ابتکارات فلاسفه اسلامی در سازگار کردن دین و استدالات عقلی شدند. تاجایی که عنصر «عقل» در فلسفه اسلامی از قرن سیزدهم به بعد در فرهنگ مسیحی تأثیر زیادی داشت.
- ۲۰- متفکران دانشگاه پاریس و آکسفورد را نام برده و بنویسید تحت تأثیر چه کسانی بودند؟ دانشگاه پاریس: آلبرت کبیر و طوماس آکوینی - تحت تأثیر ابن سینا و ابن رشد.

سوالات فصل سوم

گزاره های زیر را با گذاشتن علامت ص/غ مشخص کنید.

- ۱- از نظر حکمای اسلامی وجود و ماهیت در خارج دوجیز مغایر هستند. غلط
۲- در قضیه «ارتفاع و میانه مثلث یکی است» رابطه بین موضوع و محمول امکانی است. صحیح
۳- حمل وجود بر یک ماهیت از نوع حمل یک ماهیت بر خودش است. غلط
۴- همه اشیای واقعی در جهان، در ذهن مابه دوجز وجود و ماهیت تحلیل می شوند. صحیح
۵- قبول واقعیت مستقل از ادراک آدمی، مرز جدایی فلسفه از سفسطه است. صحیح

جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

- ۶- فلسفه اسلامی که در آغاز بوسیله فارابی تأسیس شد سرشتی داشت. کاملاً استدلالی
۷- اصل واقعیت مستقل از ادراک آدمی، از است که نه اثبات شدنی است و نه انکار شدنی بدیهیات اولیه
۸- برای درک مدعای مغایرت وجود با ماهیت آن کافی است. تصور صحیح
۹- ذاتی را که نه از وجود ابا دارد و نه از عدم می نامیم. ممکن الوجود
۱۰- نخستین و مهمترین اصلی که می تواند مبدأ تحقیق فلسفی قرار گیرد قبول اصل آدمی است. واقعیت مستقل از ادراک

سوالات تشریحی

۱- اصل واقعیت مستقل از ذهن را توضیح دهید؟

این اصل نقطه آغاز فلسفه است. اصلی یقینی است. مرز جدایی فلسفه از سفسطه است. سوفسطائیان فقط در مقام بحث، این اصل را قبول ندارند اما در اعماق ذهن قبول دارند. بنابراین شکاک واقعی وجود ندارد. این اصل بدیهی است یعنی نه قابل اثبات است و نه قابل انکار

۲- ماهیت را تعریف کرده و مغایرت وجود و ماهیت را توضیح دهید؟

ماهیت هر چیزی عبارت است از چیستی آن (آن چه در جواب ماهو می آید) مغایرت وجود و ماهیت: وقتی مایک چیز را در ذهن خود ادراک می کنیم، آن چیز در ذهن ما به دو بخش تقسیم می شود. مثلاً ما در مورد یک مرغابی می گوییم «مرغابی هست». در این قضیه بخش اول رامتهیت و بخش دوم را وجود (هستی) می نامیم. حال می گوییم معنی مرغابی (ماهیت) با معنی هستی (وجود) متفاوت است و نمی توانیم به جای «مرغابی هست» بگوییم «مرغابی مرغابی». بنابراین مفهوم وجود مغایر با مفهوم ماهیت است.

۳- یک دلیل در اثبات مغایرت وجود و ماهیت بنویسید و بایک مثال توضیح دهید؟

اگر مفهوم وجود عین مفهوم ماهیت یا جزء آن بود دیگر اثبات وجود برای هیچ ماهیتی نیازمند دلیل نبود و هر ماهیتی را که تصور می کنیم باید وجود هم داشته باشد در صورتی که این طور نیست. مثلاً ققنوس ماهیت دارد اما وجود ندارد.

۴- منظور فلاسفه از «واجب الوجود» «ممکن الوجود» «ممتنع الوجود» چیست توضیح دهید؟ رابطه وجوبی، امکانی و امتناعی را توضیح دهید؟

هرگاه وجود رابه موضوعی نسبت دهیم رابطه بین موضوع و وجود یکی ازاین سه رابطه است: ۱) رابطه وجوبی: موضوع حتما وجود دارد ومحال است وجود نداشته باشد. مانند خدا (واجب الوجود) ۲) رابطه امکانی: موضوع ممکن است وجود داشته باشد یا وجود نداشته باشد. مانند همه موجودات غیز از خداوند مانند انسان، درخت وغیره (به این موجودات ممکن الوجود می گویند) ۳) رابطه امتناعی: موضوع محال است وجود داشته باشد مانند شریک الباری یا مربع سه سلضعی (ممتنع الوجود)

۵- مرز میان فلسفه وسفسطه کدام اصل فلسفی است توضیح دهید؟

حکماء از همان ابتدا به این نکته توجه داشتند که نخستین ومهمترین اصلی که می تواند مبداء تحقیق فلسفی قرار گیرد اصل قبول واقعیت مستقل از ادراک آدمی است. این اصل یقینی که ذهن بشر از قبول آن ابایی ندارد مرز جدایی فلسفه از سفسطه است.

۶- نخستین ومهمترین اصلی که نقطه آغاز فلسفه است چیست؟ توضیح دهید؟

اصل واقعیت مستقل از ذهن، مستقل از ادراک آدمی واقعیتی وجود دارد که ذهن بشر از قبول آن چاره ای ندارد واز بدیهیات اولیه است که نه اثبات شدنی است ونه انکار شدنی یعنی هرتلاشی در جهت اثبات عقلی یاتجربی آن مستلزم استفاده وقبول آن است.

سوالات فصل چهارم

گزاره های زیر رابا گذاشتن علامت ص/غ مشخص کنید.

- ۱- متکلمین هر پدیده ای را امکان داتی می نامند. غلط
- ۲- فلاسفه وحکماء منشاء نیازمندی معلول به علت را حادث بودن پدیده ها می دانند. غلط
- ۳- در فهم قانون علیت بین دومفهوم «وجود» و«وجوب» تقدم با وجوب است. صحیح
- ۴- تخلف ناپذیری وحتمیت نظام هستی از «اصل ضرورت علی ومعلولی» استنتاج می شود. صحیح

جای خالی ربا کلمات مناسب کامل کنید.

- ۵- واسطه ی فیض حق تعالی به جهان طبیعت به اعتقاد حکمای مشاء.....است. عقول مجردة
- ۶- لوازم وفروع اصل علیت، عبارت است از اصل.....واصل..... وجوب علی ومعلولی - سنخیت علت ومعلول
- ۷- حکمای مشاء بالهام از احادیث اسلامی، فرشتگان وملائک را.....نامیده اند. عقول
- ۸- فارابی در برهان خود از اصل.....استفاده کرده است. تقدم علت بر معلول
- ۹- نفی اصل علیت مرادف با نفی هر نوع علم ودانش وعین.....است. شکاکیت وسوفسطایی گری

سوالات تشریحی

۱۰- روابط بعد از وجود ربا مثال توضیح دهید؟

این رابطه بعد از وجود دو طرف پیدا می شود، مثلا تا استاد وشاگرد نباشد رابطه آموزش نخواهد بود. این رابطه فرع بر وجود دو طرف و متکی به آن دو است.

۱۱- علیّت چگونه رابطه ای است توضیح دهید؟

این رابطه در خود وجود و طرف است. رابطه ای عمیق است زیرا طرف اول (علت) بوجود آورنده طرف دوم (معلول) است. هستی معلول با این رابطه تحقق می یابد بطوری که اگر علت نباشد معلول هم نخواهد بود. این رابطه همان نیازمندی معلول به علت است.

۱۲- علت را تعریف کنید؟ علت آن چیزی است که معلول در کیان وهستی خود به آن نیازمند است.

۱۳- اصل علیت به چه معنایی است؟ به این معناست که هیچ چیزی در جهان خودبه خود و از روی صدفه و اتفاق بوجود نمی آید.

۱۴- بحث ملاک نیازمندی معلول به علت به چه معنی است؟ یعنی چه ویژگی و خصوصیتی باید در شیء باشد تانسانه معلول بودن آن باشد.

۱۵- ملاک نیازمندی معلول به علت از نظر فلاسفه و متکلمین چیست؟ از نظر فلاسفه: امکان ذاتی از نظر متکلمین: حدوث زمانی

۱۶- حادث و قدیم در عرف و لغت و در اصطلاح فلاسفه به چه معنی است؟ «حادث» در لغت به معنی جدید، و در اصطلاح فلاسفه یعنی چیزی که قبلا نبوده و بعدا بوجود آمده است مانند: درخت. «قدیم» در لغت به معنی کهنه و در اصطلاح فلاسفه یعنی چیزی که ازال وجود داشته مانند: خداوند.

۱۷- فلاسفه حادث و قدیم را چگونه تعریف می کنند؟

حادث یعنی چیزی که نیستی اش برهستی اش تقدم دارد و قدیم یعنی: چیزی که نیستی اش برهستی اش تقدم ندارد.

۱۸- متکلمین چه چیز را قدیم و چه چیز را حادث می دانند؟ (نظریه حدوث زمانی را توضیح دهید؟)

متکلمین فقط خدا را قدیم و بقیه موجودات (مادی و مجرد) را حادث می دانند. استدلالشان: اگر چیزی حادث نباشد نیازمند به علت و خالق نیست و مانند خداوند واجب الوجود است اما طبق استدلال های عقلی واجب الوجود یکی است بنابراین فقط خداوند قدیم است و بقیه موجودات همه حادث اند.

۱۹- ملاک نیازمندی معلول به علت از نظر فلاسفه چیست؟ توضیح دهید؟ (امکان ذاتی را توضیح دهید؟)

امکان ذاتی است. یعنی هر چیزی بدون در نظر گرفتن علت، نه ضرورتا موجود است و نه ضرورتا معدوم بلکه هم می تواند موجود باشد، مانند درخت توی باغ، و هم می تواند معدوم باشد مانند درخت توی این کلاس. بنابراین برای هر شیء (ممکن الوجود) وجود و عدم یکسان است. اگر علت داشته باشد بوجود می آید و اگر علت نداشته باشد بوجود نمی آید. بنابراین ملاک نیازمندی معلول به علت (امکان ذاتی) است.

۲۰- علت تامه و علت ناقصه را با مثال توضیح دهید؟

علت تامه بوجود آورنده وهستی بخش معلول است. شرط لازم و کافی برای بوجود آمدن معلول است. علت ناقصه، علتی است که معلول به نحوی وابسته به آن است. شرط لازم برای بوجود آمدن معلول است اما کافی نیست. مثلا برای بوجود آمدن میوه (معلول) عواملی مانند: خاک، آب، نور و غیره نیاز است به هر یک از این عوامل علت ناقصه و مجموع آنها را علت تامه برای میوه می گوئیم.

۲۱- سنخیت علت و معلول را با ذکر مثالی توضیح دهید؟

هر علتی معلول خاصی را بوجود می آورد نه هر معلولی. و هر معلولی علت خاصی دارد نه هر علتی. مثلا جریان برق علت روشنایی لامپ است و غذا خوردن علت سیر شدن شکم است اما جریان برق نمی تواند علت سیر شدن شکم باشد.

۲۲- سنخیت علت و معلول از نظر فلاسفه با چه تعبیری بیان می شود؟ میان هر علت با معلول خویش سنخیت و مناسبت خاصی حکمفرماست که میان یک علت و معلول دیگر نیست.

۲۳- جهان در پرتو اصل سنخیت چگونه توصیف می شود؟

در پرتو این اصل، نظام جهان انتظام می یابد و جهان در اندیشه ما نه به صورت مجموعه ای هرج و مرج که در آن از هر چیزی انتظار هر چیزی را بتوان داشت، بلکه به صورت دستگاهی منظم و مرتب در می آید.

- ۲۴- چرا اصل سنخیت لازمه اصل علیت است؟ هرگاه بخواهیم به درستی، معنای اصل علیت را دریابیم باید به اصل سنخیت پی ببریم و عدم قبول اصل سنخیت به معنای نفی اصل علیت است.
- ۲۵- دربرهان فارابی برامتناع تسلسل علل از چه اصلی استفاده شده و این اصل بیانگر چیست؟ و دراثبات چه مسئله ای بکار می رود؟ از اصل «تقدن علت بر معلول» استفاده شده و بیانگر این است که علت بر معلول خود تقدم وجودی دارد و وجود معلول مشروط به وجود علت است این برهان دراثبات وجود خداوند بکار می رود.
- ۲۶- برهان فارابی برامتناع تسلسل علل را با مثال توضیح دهید؟
- مثال: فرض کنیم یک گروه نظامی آماده حمله به دشمن هستند، اما هریک از آنها می گوید: «تأدیگری حمله را آغاز نکنند من حمله نمی کنم» در نتیجه هیچ حمله ای صورت نخواهد گرفت. برهان: فرض کنیم سلسله ای بی نهایت از علت ها را داریم که هر علت، معلول علت بالاتر از خود است. طبق اصل «تقدم علت بر معلول» وجود هریک مشروط به علت بالاتر است و چون این سلسله تا بی نهایت بالا می رود در نتیجه هیچ کدام بوجود نخواهند آمد. بنابراین فرض ما نمی تواند درست باشد چون در اطراف ما موجوداتی هستند و باید گفت این سلسله علت ها به یک علت نهایی (علت العلل) ختم می شوند که وجود آن وابسته و مشروط به علت دیگری نیست، که او همان خداوند است.
- ۲۷- از سه اصل «علیت» «سنخیت» و «ضرورت علی و معلولی» به ترتیب چه نتایجی استخراج می شود؟
- (۱) ارتباط و پیوستگی موجودات جهان (۲) تخلف ناپذیری نظام هستی (۳) نظام معین هست
- ۲۸- کلیت و ضرورت قوانین علمی و تجربی را باید در کجا جستجو کرد؟ در اصول عقلانی و فلسفی نه در علوم تجربی
- ۲۹- جواز تعمیم در علوم تجربی چیست؟ اصول عقلانی و یقینی (مانند اصل علیت، ضرورت و سنخیت) جواز تعمیم را برای دانشمندان فراهم می کند و به آنها اطمینان می دهد تا از آزمایش های جزئی، قوانین کلی و عمومی ارائه دهند.
- ۳۰- نتیجه یک تجربه علمی در چه صورتی می تواند تعمیم یافته و به شکل یک قانون علمی درآید؟ تجربه علمی هر اندازه هم که دقیق باشد مادام که با اصول ضروری و عقلی توأم نشود نمی تواند از موارد تجربه شده فراتر رود و تعمیم پیدا کند و به شکل یک قانون علمی درآید.
- ۳۱- مراتب موجودات در نظام هستی را از نظر فلاسفه مشاء توضیح دهید؟ موجودات جهان محدود به موجودات مادی و محسوس نیست بلکه دروای این جهان مادی موجودات مجرد از ماده وجود دارد که اینها همان فرشتگان هستند و در فلسفه مشاء «عقول» نامیده می شوند.
- ۳۲- اصل علیت غایی چه تصویری از جهان ترسیم می کند؟ حکما با قبول «اصل علیت غایی» چهره دلپذیری از هستی ترسیم می کنند. مجموعه جهان زیک مبداء یعنی خداوند سرچشمه گرفته و در سیر تکاملی خود و به واسطه مجردات به سوی یک مقصد و غایت (خداوند) رهسپار است. فلاسفه اثبات می کنند که «علت العلل» همان «غایت الغایات» است. یعنی مبداء و مقصد یکی است و این همان سخن قرآن است که می فرماید: «ان الله وانا الیه راجعون»

سوالات فصل پنجم

گزاره های زیر را با گذاشتن علامت ص/غ مشخص کنید.

- ۱- بنیان گذار و مؤسس فلسفه اسلامی ابن سینا است. غلط
- ۲- ازدیدگاه فارابی سیاست، فعل و تدبیر رئیس مدینه فاضله است. صحیح

- ۳- مهمترین فیلسوف سیاسی اسلام صدرالمتهلین است. غلط
- ۴- فارابی رابه دلیل معاشرت بااهل سیاست، مهمترین فیلسوف سیاسی اسلام دانسته اند. غلط
- ۵- مؤلف فصوص الحکم ابن سیناست. غلط

جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

- ۶- فارابی را از آن جهت که..... است، معلم ثانی لقب دادند. مؤسس فلسفه اسلامی یا فلسفه نبوی
- ۷- از نظر فارابی نسبت رئیس به مدینه فاضله مانند..... در نظام هستی است. نسبت عقل فعال به طبیعت
- ۸- از دیدگاه فارابی زعیم مدینه فاضله در اصل کسی جز..... نمی تواند باشد. پیامبر
- ۹- فصوص الحکم فارابی در زمینه است و لحن آن شبیه..... است. مابعد الطبیعه- عرفا
- ۱۰- دیدگاه فارابی درباره مدینه فاضله از مبانی اوالهام گرفته است. مابعد الطبیعه

سوالات تشریحی

۱۱- هدف اصلی تشکیل مدینه از نظر فارابی چیست؟

فارابی نیز مانند ارسطو انسان رامدنی بالطبع می داند. او معتقد است که افراد بشر برای بقا و دستیابی به برترین کمالات انسانی خویش نیازهایی دارند که به تنهایی از عهده تدارک آنها بر نمی آیند؛ در واقع، تأمین نیازهای آنها در گرو تشکیل جامعه ای است که هریک از اعضای آن عهده دار برطرف کردن بخشی از این نیازها گردد. از این رو، آدمی بر حسب فطرت خود، به اجتماع گرایش دارد و می خواهد در مجاورت هموعان خویش زندگی کند. هدف اصلی از اجتماع و مدینه و گرد آمدن مردم در یک سرزمین، چیزی جز دستیابی به سعادت دنیا و آخرت نیست.

۱۲- مدینه فاضله را تعریف کنید و بنویسید فارابی آن را به چه تشبیه می کند؟

مدینه ای است که مردم آن به اموری مشغول و به فضایی آراسته اند که در نهایت آن مدینه را به سوی سعادت رهنمون می سازد. فارابی چنین مدینه ای را، مدینه فاضله می نامد. آن را به بدن انسان تشبیه می کند؛ بدنی که سالم و استوار است و همه اعضای آن برای حفظ حیات و تندرستی و رشد آدمی و ظایف خود رابه نحو احسن انجام می دهند.

۱۳- ویژگی های رئیس مدینه فاضله از نظر فارابی چیست و این ویژگی ها در چه کسانی وجود دارد؟

(۱) زعیم مدینه فاضله باید روحی بزرگ و سرشتی عالی داشته باشد و فضایل و توانایی هایی که لازمه انجام این وظیفه خطیر است در او جمع باشد.

(۲) او باید به عالی ترین درجات تعقل و تفکر رسیده باشد تا بتواند مصالح و شرایع و احکام را دریافت کند و آنها را با وضوح و روشنی برای همگان بیان نماید و شرایط تحقق آرمان های الهی را در جامعه فراهم کند

(۳) باید به اعلا درجه سعادت بشری که همانا اتصال با ملک و حی یا عقل فعال است رسیده باشد.

۱۴- سیاست از نظر فارابی چه تفاوتی با سیاست متداول امروزی دارد؟

سیاست در نظر فارابی، سیاست فاضله است و بدون قیادت چنان زعیمی تحقق نمی یابد و سعادت، رکن جدایی ناپذیر آن است.

۱۵- حقیقت سیاست از نظر فارابی چیست؟

سیاست فعل و تدبیر زعیم مدینه فاضله است مطابق باتعالیم والهامات روحانی واحکام وقوانینی که از مبداء وحی سرچشمه گرفته است تا اینکه نظام خیر در مدینه گسترش یابد، کارها بر اساس استعدادها تقسیم شود و اهل مدینه به فضائل وصفات انسانی آراسته گردند و شایستگی های سعادت دنیا و آخرت در آنها نمودار گردد.

۱۶- فارابی دیدگاه خود را درباره مدینه فاضله از کجا الهام گرفته است ؟ توضیح دهید؟

دیدگاه فارابی درباره مدینه فاضله از مبانی مابعد الطبیعه او الهام گرفته است. از دیدگاه حکمت مشائی، جهان سلسله مراتبی دارد که در رأس آن ذات احدیت است و ملائکه و فرشتگان - که به عقول تعبیر می شوند - واسطه در تدبیر جهان آفرینش هستند تا برسد به عقل دهم یا عقل فعال که عهده دار نظم عالم طبیعت است.

۱۷- فارابی مدینه فاضله را چگونه با بدن انسان مقایسه می کند؟

مدینه فاضله مانند بدن سالمی است که : (۱) همه اعضای آن در حفظ سلامتی ، وظایف خود را به خوبی انجام می دهند (۲) همانطور که در بدن انسان، قلب بر همه اعضای بدن ریاست دارد در مدینه فاضله نیز کسی هست که بر دیگران ریاست می کند و ریاست او عین عدل است (۳) همانطور که در میان اعضای بدن برخی از آنها بر برخی دیگر تقدم دارند، اعضای مدینه نیز سلسله مراتب دارند.

۱۸- تعریف مدینه جاهله چیست و فارابی آن را به چه تشبیه می کند؟

مردمش نه سعادت را می شناسند و نه سعادت به خاطرشان خطور می کند چنان که اگر از سعادت برای آنها سخن گویند، بدان اعتقاد پیدا نکنند. به بدنی که از سلامت کافی برخوردار نیست و اعضای آن ناقص اند تشبیه شده است.

۱۹- به چه جهاتی مورخان فارابی را معلم ثانی لقب داده اند؟

(۱) برخی او را به جهت که در منطق ارسطو مهارت پیدا کرده شایسته این عنوان دانسته اند (۲) برخی به این جهت که بسیاری از اصطلاحات فلسفه یونانی را اصلاح و تفسیر کرده است. (۳) اما در حقیقت این عنوان را به خاطر درک عمیق او از فلسفه یونانی از یک طرف و درک عمیق معارف اسلامی از سوی دیگر و تأسیس فلسفه اسلامی به او داده اند.

۲۰- آثار مهم فارابی را نام ببرید؟ (۴ مورد)

(۱) احصاء العلوم (۲) فصوص الحکم (۳) رساله اغراض مابعد الطبیعه (۴) رساله جمع بین رأی دو حکیم

سوالات فصل ششم

گزاره های زیر را با گذاشتن علامت ص / غ مشخص کنید.

- ۱- انس انسان با طبیعت ناشی از تشابه عالم صغیر و عالم کبیر است. صحیح
- ۲- فرشته شناسی یکی از ارکان فلسفه مشایی ابن سینا است. غلط
- ۳- رابطه انسان و جهان از نظر ابن سینا، رابطه ای خصمانه است. غلط
- ۴- مؤلف رساله الطیر ابن سینا است. صحیح
- ۵- ترجمه آثار ابن سینا حتی تا دوره رنسانس ادامه یافت. صحیح

جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

۶- از نظر ابن سینا، منشأ کرامت ها و معجزات انبیای الهی، انسان است. قوت نفس

۷- ابن سینا جهان را.....وانسان را.....می نامد.

۸- داستان های رمزی و تمثیلی ابن سینا بیانگر ابعادی از حکمتاوست.

۹- ابن سینا عالم مجردات را که جهان انوار ملکوتی است، به.....وزمین رابه.....تشبیه می کند.

۱۰- در نظر ابن سینا، جهان شناسی، شناختی است که به مدد اصول اثبات شده.....حاصل آمده است.

تمرینات

- ۱- از نظر ابن سینا جهان شناسی و شناخت قوانین طبیعت از چه طریقی است و غایت آن چیست؟
جهان شناسی شناخت قوانین طبیعت از طریق تجربه و آزمایش نیست، بلکه شناختی است که به مدد اصول اثبات شده مابعدالطبیعه حاصل آمده و غایت آن درک جهان طبیعت است و منظور از جهان طبیعت قلمرو فیض حق و مرتبه ای از جهان هستی است که مارابه شناخت و جب الوجود و نظام احسن جهان نزدیک ترمی کند.
- ۲- به نظر ابن سینا علم حقیقی چیست و چه تفاوتی با علم واقعی دارد؟ علم حقیقی به هر چیز در پرتو ارتباط آن با مبداء وجود حاصل می شود و آنچه از راه فرضیه و مشاهده و تجربه و استقرا به دست می آید، تنها ابعاد ظاهری اشیا است.
- ۳- آیا به نظر ابن سینا شر و بدی وجود دارد؟ خیر آنچه ظاهراً شروبدی به نظر می رسد مانند پژمرده شدن یک گل یا مرگ یک جاندار یا وقایع ویرانگر طبیعی همچون سیل همگی برای نظام کلی جهان لازم اند. همه بدی های ظاهری در واقع زمینه ساز خیر و کمال بیشتر در طبیعت هستند.
- ۴- طبیعت شیء از نظر ابن سینا چیست؟ مبداء درونی همه اشیاء که سبب حرکت و سکون آنها می شود.
- ۵- رابطه انسان و جهان چیست؟ میان انسان و جهان نوعی هماهنگی و تطابق درونی و بسیار عمیق برقرار است. تمام عناصر طبیعت به بهترین شکل در بدن انسان امتزاج یافته و تمام مراتب هستی به طور مجمل در نفس او به هم پیوند خورده است. هر اندازه نفس آدمی به کمالات بیشتری آراسته شود و از طریق تزکیه و تهذیب به مراتب بالاتری از تجرد ارتقاء یابد، تناسب او با عالم هستی آشکارتر می شود. بنابراین، بین انسان و جهان نوعی یگانگی برقرار است.
- ۶- مقصود ابن سینا از عالم صغیر و عالم کبیر چیست؟ ابن سینا انسان را عالم صغیر و جهان را عالم کبیر می داند.
- ۷- از نظر ابن سینا منشأ کرامات و معجزات چیست؟ قوت نفس- نفس انسان به مرتبه ای می رسد که می تواند در قوانین و نوامیس جهان تصرف کند و آن را تغییر دهد.
- ۸- عشق به هستی از دیدگاه ابن سینا را به طور خلاصه توضیح دهید؟ از دیدگاه ابن سینا، انس میان جهان بر پایه عشقی است که در عالم هستی جریان دارد، خداوند آفریننده عالم است و عشق اوبه همه مخلوقات در مراتب هستی جاری است و در هر مرتبه به شکلی جلوه گر می شود. بدین سان عشق علت پیدایش جهان است.
- ۹- چرا امروز علوم تجربی از مبانی حکیمانه فاصله گرفته است؟ جزو مطالب درس نیست.
- ۱۰- پیام حکمت الهی به علوم و فناوری جدید چیست؟ جزو مطالب درس نیست.
- ۱۱- تفاوت دانشمندان اسلامی و دانشمندان امروزی را در شناخت عالم طبیعت بنویسید؟ جزو مطالب درس نیست.
- ۱۲- فرشته شناسی در تفکر ابن سینا چه نقشی دارد؟ اتین ژزیلسون فیلسوف مسیحی معاصر به خوبی ثابت می کند که در قرن دوازدهم، در مغرب زمین یک مکتب لاتینی ابن سینایی پدید آمد و نوعی جهان شناسی الهی را در دسترس اندیشمندان مسیحی قرار داد. به این ترتیب، فرشته شناسی ابن سینا هم مورد توجه قرار گرفت. البته این بخش از تفکر ابن سینا کمتر نفوذ یافت.
- ۱۳- آیا ابن سینا توانست حکمت مشرقی را تأسیس کند؟ چه کسی و تحت چه عنوانی آن را بنیان نهاد؟ در میان آثار ابن سینا تألیفاتی هست که با نوشته های مشایی وی که صرفاً جنبه استدلالی دارد و در قالب براهین محض منطقی نگاشته شده است، تفاوت چشمگیری دارد. گمان می رود که این رسائل، پاره هایی از همان فلسفه مشرقی باشد که او در صدد توضیح آن بوده است اما سهروردی تغییر حکمت مشرقی را رسماً برای فلسفه خود انتخاب کرد.
- ۱۴- تأثیر ابن سینا را در جهان اسلامی و فلسفه اسلامی و جهان غرب بنویسید؟ تأثیر ابن سینا بر حوزه گسترده علوم و فلسفه اسلامی انکارناپذیر است. همه فیلسوفان بعد از ابن سینا به نحوی و امدار تفکر او هستند و در بسیاری از اصول و مبانی با او هم عقیده اند. در قرن دوازدهم میلادی، ترجمه بعضی از آثار ابن سینا به زبان لاتینی آغاز شد. بخش هایی از شفا و نجات و نیز تمام کتاب قانون، ترجمه و تدریس گردید.

سوالات تشریحی

- ۱۵- ابن سینا عالم طبیعت را چگونه توصیف می کند؟ در فلسفه ابن سینا طبیعت مرتبه ای از هستی است که روبه سوی مقصد خاصی دارد و همه پدیده های آن معنی دار بوده و حکمت بالغه آفریدگار از در و دیوار آن آشکار است. عالم طبیعت رالطف و عنایت پروردگار پدیدآورده و همه اجزاء آن چنان تألیف شده است که بهترین نظام هستی را تحقق بخشد.
- ۱۶- از نظر ابن سینا عنایت باری تعالی چیست؟ عنایت یعنی علم خداوند بر همه موجودات و ضروری است که همه موجودات مطابق آن باشند تا نیکوترین نظام (نظام احسن) پدید آید و چنین نظامی معلول ذات خداوند و مشمول علم اوست. پس موجودات بر طبق علم الهی بوده و نیکوترین نظام را تشکیل داده اند.
- ۱۷- ابن سینا نقص و خیر و کمال طبیعت را چگونه بیان می کند؟ زرد شدن و فرو ریختن برگهای سبز در پاییز ظاهراً نقص بعد از کمال است اما در حقیقت، همه فصول برای حفظ اعتدال در طبیعت در پی یکدیگرند و در مجموع خیر و کمال طبیعت را تأمین می کنند همه بدی های ظاهری در واقع زمینه خیر و کمال بیشتری را در طبیعت فراهم می آورند.
- ۱۸- از نظر ابن سینا پادشاه راستین کیست؟ خداوند است که به هیچ کس نیازمند نیست اما همه چیز و همه کس محتاج اوست.
- ۱۹- از نظر ابن سینا بین عالم صغیر و عالم کبیر چه هماهنگی وجود دارد؟ ابن سینا جهان را عالم کبیر و انسان را هعالم صغیر می داند بدین معنا که تمام عناصر طبیعت در انسان و تمام مراتب هستی در نفس او به بهترین وجه پیوند خورده است هر اندازه نفس آدمی از طریق تزکیه و تهذیب به کمالات بیشتری آراسته شود تناسب او با عالم هستی آشکار می شود و اطاعت از احکام شریعت و مراعات زهدانسان را بانظام جهان مأنوس تر می سازد.
- ۲۰- منظور ابن سینا از حکمت مشرقی چیست و این مطلب را در چه کتابی بیان کرده است؟ ابن سینا در کتاب «منطق المشرقین» می گوید: «فلسفه مشائی» تنها صورت ظاهری حکمت است و برای عامه نوشته شده است اما «فلسفه مشرقی» حکمتی است که مخصوص برگزیدگان و خواص است و آن را باید «علم خواص» نامید.

سوالات فصل هفتم

گزاره های زیر را با گذاشتن علامت ص / غ مشخص کنید.

- ۱- مکتب کلامی معتزله ، در قرن پنجم مورد پشتیبانی محافل رسمی قرار گرفت. غلط
- ۲- ابن ماجه در کتاب تهافت التهافت به دفاع از فلسفه ونفی آرای غزالی همت گماشت. غلط
- ۳- اشاعره طایفه ای از متکلمین بودند که به اصالت عقل اعتقاد کامل داشتند. غلط
- ۴- غزالی یکی از بزرگترین متکلمین اشعری است که پرچمدار مخالفت با فلسفه مشائی بود. صحیح

جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

- ۵- گروه هایی از علماء و فقهاء و اهل تصوف، دیدگاه..... حکماء را با جنبه دین ناسازگاری دیدند. استدلالی-تبعیدی
- ۶- مکتب کلام..... نهضتی ضد عقلی بود. اشعری
- ۷- با وجود دفع ایرادهای غزالی جنبه فلسفه ابن سینا تضعیف شد و زمینه برای رشد جنبه آن مهیا گردید. استدلالی-اشراقی
- ۸- ظاهر بینی و زیاده روی در مشی استدلالی واکنش های شدید را در عالم اسلام بدنبال داشت. معتزله
- ۹- طایفه ای از متکلمان که به اصالت عقل، اعتقاد کاملی داشتند..... نامیده می شوند. معتزله
- ۱۰- طایفه ای از متکلمان که در قرن ۴ و به قصد مبارزه با عناصر غیر اسلامی ظهور کردند..... هستند. اشاعره

سوالات تشریحی

- ۱۱- معتزله چه گروهی بودند؟ چه چیزهایی را انکار می کردند و چه مورد عکس العمل شدید قرار گرفتند؟ طایفه ای از متکلمین بودند که در قرن دوم هجری پیدا شدند و به اصالت عقل اعتقاد کاملی داشتند. این گروه در استدلال عقلی آن چنان افراط کردند تا جایی که اگر چیزی

رادرقرآن وحدیث نمی توانستند با عقل خود تطبیق کنند آن را انکاری کردند این ظاهر بینی وزیاده روی درمشی استدلال سبب عکس العمل شدیدی درعالم اسلام گردید و ابوالحسن اشعری بر علیه آنها شورید.

۱۲- معتزله به چه دلیل کرام الکاتبین و کرامات اولیاء رانکار می کردند؟ در مورد کرام الکاتبین می گفتند که خداوند از همه اعمال بندگان کاملاً آگاه است و نیازی به حضور فرشتگان نیست. در مورد کرامات اولیاء می گفتند که اگر به غیر انبیاء کسی خرق عادت کند بامعجزه انبیاء خلط می شود.

۱۳- مکتب کلامی اشعری چگونه نهضتی بود توسط چه کسی بوجود آمده و هدف آن چه بود؟ مکتبی ضد عقلی بود و توسط ابوالحسن اشعری بوجود آمد و هدف آن زدودن همه عناصر ظاهراً غیر اسلامی از ساحت اسلام بود. آنان می پنداشتند که عناصر غیر اسلامی (میراث یونانیان) آرام آرام وارد حوزه تفکر اسلامی شده ایست.

۱۴- مکتب های کلامی رانام ببرید؟ (۱) معتزله (۲) اشعری (۳) شیعی

۱۵- کتاب های فلسفی غزالی رانام برده و موضوع هریک را بنویسید؟ (۱) مقاصد الفلاسفه: خلاصه فلسفه مشاء (۲) تهافت الفلاسفه: انتقاد از آراء فلاسفه مشاء، فارابی و ابن سینا

۱۶- ایرادات غزالی چه تأثیری در فلسفه مشاء گذاشت؟ باعث افول فلسفه در سرزمین های شرق شد و این فلسفه به سوی غرب جهان اسلام رهسپار شد.

۱۷- کتاب «تهافت التهافت» از کیست و موضوع آن چیست؟ از ابن رشد و موضوع آن دفاع از فلسفه ونفی آراء غزالی و پاسخ به کتاب تهافت الفلاسفه می باشد.

۱۸- بعد از غزالی چه کسی به مخالفت با فلسفه پرداخت و چه کسی به ایرادهای او پاسخ داد؟ امام فخر رازی و ایرادهای او توسط خواجه نصیرالدین طوسی پاسخ داده شد.

۱۹- ایرادات غزالی و فخر رازی چه تأثیری در فلسفه اسلامی گذاشت و زمینه ساز چه فلسفه ای شد؟ هر چند ایرادات غزالی و فخر رازی به حکمت مشاء وارد نبود و بعدها بزرگانی همچون خواجه نصیرالدین طوسی به دفع آن ایرادها پرداختند و نقاط ضعف آنها را روشن ساختند اما به هر حال جنبه استدلالی فلسفه ابن سینا تضعیف شد و زمینه برای رشد و تکامل جنبه اشراقی در فلسفه اسلامی مهیا شد.

۲۰- غزالی که بود و چه تأثیری در روند حکمت مشاء گذاشت؟ یکی از بزرگترین متکلمان اشعری و پرچمدار مخالفت با فلسفه مشائی. تأثیر وی به اندازه ای است که فلسفه مشاء در سرزمین های شرقی به جز ایران رو به افول نهاد و فلسفه مشاء به سوی اندلس در سرزمین غرب رهسپار شد.

۲۱- عقل گرایی افراطی معتزله چه نتایجی داشت؟ به طور مختصر بنویسید؟ واکنش های شدیدی رادرعالم اسلام به دنبال داشت ابوالحسن اشعری علیه معتزله شورید و عقاید آنها را مخالف دین اسلام اعلام کرد. و این امر سبب تضعیف عقاید کلامی معتزله شد.

سوالات فصل هشتم

گزاره های زیر را با گذاشتن علامت ص/غ مشخص کنید.

۱- آنچه سهروردی به زبان پارسی نگاشته است حاوی عبارات بدیع در حکمت و از گوهرهای نثر فلسفی و عرفانی این زبان است. صحیح

۲- کتاب چهارم یا «حکمه الاشراق» مهم ترین اثر فلسفی سهروردی است. صحیح

۳- حکمت اشراق نوعی بحث از وجود است که تنها به نیروی عقل و ترتیب قیاس برهانی اکتفا می کند. غلط

۴- هرگاه اتفاق افتد که در زمانی حکیمی غرق در تاله بوده و در بحث نیز استاد باشد، او را ریاست تامه بوده و خلیفه و جانشین خدا اوست.

صحیح

۵- شیخ اشراق به حکمت پارسی و شخص زرتشت توجه خاصی نداشته است. غلط

۶- تفکر سهروردی نشانه توانایی عظیم فرهنگ اسلامی در هضم و جذب اندیشه های گوناگون است. صحیح

۷- سهروردی از واقعیت اشیا به نور» تعبیر می کند و تفاوت موجودات را در شدت و ضعف نورانیت آنها می داند. صحیح

۸- سهروردی با استفاده از قاعده نور الانوار اثبات می کند که در مراتب هستی، فرشتگان بی شماری وجود دارند. غلط

۹- به عقیده سهروردی، شناخت حقیقی که همانا اتصال نفس با واقعیت و معلوم بالذات است، از همین علم حضوری نفس به خود سرچشمه

می گیرد. صحیح

۱۰- سهروردی نفس انسان را نیز یکی از انوار مجرد می داند و علم حضوری نفس را به خود همان ظهور و تابش نورانیت نفس برای توصیف می

کند. صحیح

جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

۱۱- فیلسوف اشراقی می گوشت هر آنچه را در مقام بحث و نظر و بر پایه براهین محکم عقلی استوار می کند، به دریابد و به نیز برساند.

تجربه درونی- ذائقه دل

۱۲- سهروردی تحقیق فلسفی به شیوه را بی حاصل می داند و را هم بدون تربیت عقلی و استدلالی موجب گمراهی قلمداد می کند.

استدلالی محض- سیر و سلوک

۱۳- سهروردی در میان یونانیان برای فیثاغورث، امپدکلس و به ویژه افلاطون ارزش و احترام خاصی قائل بود و افلاطون را «.....» ویشوای

حکمای اشراق می داند. امام الحکمه

۱۴- به عقیده سهروردی، در ایران باستان امتی می زیست که مردم را می کرد به حق رهبری

۱۵- شیخ اشراق حکیمی و معتقد و پای بند به ظاهر و باطن دین بوده، در کتاب نوشته است. مسلمان- فقه اسلامی

۱۶- سهروردی دو گانه پرستان و پیروان و را آشکارا نکوهش می کند. مانی - مزدک

۱۷- سهروردی از تعالیم اسلامی آموخته بود که حقیقت و منسوب به یعنی ذات الهی است. امری واحد- منشاء واحد

۱۸- فلسفه سهروردی بر حقیقت و استوار است. نور- ظلمت

۱۹- کلمه اشراق از یک طرف به مفهوم است و از طرف دیگر به مربوط می شود. نورو روشنایی- جهت

جغرافیایی «مشرق»

۲۰- به نظر شیخ اشراق، نور حقیقتی واحد است که هم نور و ظاهری و مرئی و هم نورو را در بر می گیرد. روشنایی - روشنایی

باطنی و نامرئی

۲۱- فلسفه اشراق بر پایه یک استوار است. جغرافیای عرفانی

۲۲- سهروردی از واقعیت اشیا به «.....» تعبیر می کند و تفاوت موجودات را در آنها می داند. نور- شدت و ضعف نورانیت سهروردی برای

تبیین نظام آفرینش از یک قاعده مهم فلسفی به نام قاعده «.....» استفاده می کند امکان اشرف

۲۳- سهروردی واجب الوجود را می داند و همه مراتب وجود را نیز که از صادر شده اند، با استفاده از کلمه نور توصیف می کند. نور

الانوار- نور الانوار

۲۴- علم ما به اسای خارجی که از طریق صور علمیه حاصل می شود نام دارد. علم حصولی

۲۵- علم مابه صور علمیه که بی واسطه و مستقیم است خوانده می شود. علم حضوری

۲۶- به عقیده سهروردی، شناخت حقیقی که همان اتصال نفس با و است از علم حضوری نفس به خود سرچشمه می گیرد.

واقعیت - معلوم بالذات

سوالات کوتاه پاسخ و تشریحی

۲۷- روش «حکمت اشراق» را توضیح داده و تفاوت آن را با روش «حکمت مشاء» و «عرفان» بیان کنید؟ حکمت اشراق نوعی بحث از وجود است که در آن هم از استدلال عقلی استفاده می شود و هم از سیر و سلوک قلبی. در حکمت مشاء فقط از استدلال عقلی استفاده می شود و در عرفان فقط از سیر و سلوک قلبی

۲۸- سهروردی کسانی را که در جستجوی معرفت هستند به چهار گروه تقسیم می کند (مدارج دانایی) آنها را بنویسید؟

(۱) آنانکه تازه در جستجوی علم هستند.

(۲) آنانکه به معرفت ظاهری دست یافته اند و در فلسفه استدلالی به کمال رسیده اند ولی ذوق عرفانی ندارند. مانند ابن سینا و فارابی

(۳) آنانکه در سیر و سلوک عرفانی به حد کمال رسیده اند ولی به فلسفه استدلالی توجه ندارند. مانند منصور حلاج یا یزید بسطامی بوسهل تستری

(۴) آنانکه هم در استدلال عقلی و هم در سیر و سلوک عرفانی به حد کمال رسیده اند. چنین کسی «حکیم متاله» نامیده می شود.

۲۹- منابع حکمت اشراق را نام ببرید؟ (۱) حکمت الهی یونان (۲) حکمت مشاء (۳) حکمت ایران باستان

۳۰- یکی از منابع حکمت اشراق «حکمت الهی یونان» است آن را توضیح دهید؟ سهروردی در میان یونانیان برای فیثاغورث و امپدکلس و به وبیژه افلاطون احترام خاصی قائل بود. او افلاطون را «امام الحکمه» و پیشوای حکمای اشراق می داند. افلاطون را برتر از ارسطو می داند و از ابن سینا ایراد می گیرد که چرا اهمیت افلاطون را نشناخته است. به نظر سهروردی افلاطون یک حکیم اشراقی بوده و بحث عقلی و ذوق عرفانی را در خود جمع کرده است.

۳۱- یکی از منابع حکمت اشراق «حکمت ایران باستان» است آن را توضیح دهید؟ شیخ اشراق توجه خاصی به حکمت ایرانی و به شخص زرتشت داشته و برخی از مطالب و اصطلاحات را از اوستا و منابع پهلوی گرفته است. او در کتاب حکمه الاشراق از زرتشت با عنوان حکیم فاضل نام برده و خود را زنده کننده حکمت ایران باستان معرفی کرده است.

۳۲- حقیقت (حقیقت واحد) را از نظر سهروردی توضیح دهید؟ حقیقت امری واحد است و منسوب به ذات الهی است. سهروردی می گوید: «حقیقت خورشید واحدی است که به جهت کثرت مظاهرش کثرت نمی یابد شهر واحدی است که باب های کثیر دارد و راه های فراوان به آن منتهی می شود» از نظر سهروردی هیچ سرزمین و قوم خاصی بر دیگران برتری ندارد بلکه برتری به جهت میزان بهره و نصیبی است که هر قوم از حقیقت و حکمت پیدا می کند.

۳۳- اساس فلسفه سهروردی بر چه چیزی استوار است؟ بر حقیقت نور و ظلمت

۳۴- معانی کلمه «اشراق» چیست و سهروردی کدام معنی را در نظر داشته است؟ کلمه اشراق از یک طرف به معنی نور و روشنایی است و از طرف دیگر به معنی جهت جغرافیایی مشرق. سهروردی هر دو معنی را در نظر داشته است.

۳۵- جغرافیای عرفانی سهروردی را توضیح دهید؟ در این جغرافیای عرفانی «مشرق» (عالم بالا) به معنی جهان نور محض یا جهان فرشتگان مقرب است که از هر نقص و تاریکی به دور است. و چون ماده در وجود آنها نیست فناپذیر و نامرئی اند. «مغرب کامل» جهان تاریکی یا عالم ماده است. «مغرب وسطی» همان افلاک و ستارگان مرئی هستند که در آنجا نور و ظلمت به هم آمیخته اند.

۳۶- آفرینش و اشراق را از نظر سهروردی توضیح دهید؟ سهروردی واقعیت اشیاء را به «نور» تعبیر می کند (یعنی به جای مفهوم وجود از مفهوم نور استفاده می کند) تفاوت موجودات را به شدت و ضعف در نور آنها می داند همه چیزها بواسطه نور آشکار می شوند. به واسطه نور تعریف و یا قابل شناخت است. خداوند که مبدء همه واقعیات جهان است نور محض یا «نور الانوار» است. لذا آفرینش به صورت اشراق (تابش نور) است.

۳۷- قاعده امکان اشرف را با یک مثال توضیح داده و بنویسید از این قاعده چه استفاده ای می شود؟ مثال: چشمه ای را در نظر بگیرید که از زمین های بال به طرف پایین سرازیر است. اگر زمین های پایین را پر از آب دیدیم به دلالت التزام نتیجه می گیریم که زمین های بالا نیز قبلاً پر از آب شده باشد.

قاعده امکان اشرف: اگر دو «ممکن الوجود» مانند یک فرشته و یک جسم- را در نظر بگیریم و یکی برد دیگری مقدم (اشرف) باشد در این صورت ابتدا موجود اشرف (فرشته) بوجود می آید و فیض وجود، اول به او می رسد و سپس ممکن الوجود دیگر (جسم) بوجود می آید. استفاده ای که از این قاعده می شود این است که اگر برای ماثبات نشده باشد موجود اشرف (عالم فرشتگان) تحقق یافته است می توانیم با ملاحظه موجود غیر اشرف (عالم طبیعت) وجود اشرف را ثابت کنیم.

- ۳۸- مراتب انوار (مراتب وجود) را از نظر سهروردی توضیح دهید؟ (۱) نور الانوار: که همان واجب الوجود یا خداوند است. همه موجودات از نور الانوار صادر شده اند.
- (۲) انوار قاهره: در مراتب هستی فرشتگان بی شماری وجود دارند که «نور قاهره» نامیده می شوند. انوار قاهره تجلی نور الهی هستند که سراسر جهان را پر کرده اند و هر یک فوق دیگری قرار دارد و یک سلسله طولی را تشکیل داده اند.
- (۳) ارباب انواع: یک سلسله عرضی از انوار قاهره هستند که هم رتبه و هم درجه اند و نسبت به یکدیگر جنبه وجود بخشی وعلیت ندارند.
- (۴) انوار مدبره (اسپهدیه): رشته ای از فرشتگان هستند که واسطه میان ارباب انواع و عالم طبیعت هستند و ارباب انواع به واسطه آنها بر طبیعت تاثیر می گذارد و حکمای بعد از سهروردی انوار مدبره را «عالم مثال» یا «عالم ملکوت» نامیدند.
- ۳۹- فلسفه مشاء و فلسفه اشراق عالم مجردات را در عالم هستی چگونه توصیف می کنند؟
- (تفاوت). از نظر فلاسفه مشاء عالم عقول یک سلسله طولی اطمجرات هستند که بلافاصله بعد از جهان طبیعت تحت تاثیر نفوذ آخرین آنها یعنی عقل دهم است اما در فلسفه سهروردی مرتبه دیگری از عالم مجردات در میان عالم عقول و عالم طبیعت قرار دارد که همان انوار اسپهدیه یا «عالم مثال» است.
- ۴۰- سهروردی با اثبات عالم مثال (عالم متوسط) چه تاثیری در فلسفه اسلامی گذاشت؟ زمینه برای مباحث مهم دیگری در فلسفه فراهم شد مباحثی مانند: (۱) اثبات تجرد بعد خیال در انسان (۲) اتحاد عالم و معلوم در همه مراتب (۳) اثبات معاد جسمانی که بعدها صدر المتالیهین آن را توسعه داد.
- ۴۱- ارتباط انوار (موجودات) را از نظر سهروردی توضیح داده و بنویسید بر این اساس مخلوقات چگونه پدید می آیند؟ در فلسفه مشاء رابطه خدا و موجودات رابطه علت و معلول است. اما در حکمت اشراق این رابطه بر اساس عشق الهی است. عشق نور الانوار نسبت به خودش به همه موجودات دیگر سرایت می کند. همه موجودات در پرتو فیض و رحمت الهی بوجود می آیند هر جا که نور هست اشعه آن به هر طرف پرتو افکنی می کند. شعاع درخشان نور الانوار همه مخلوقات را پدید می آورد. این عشق ربانی در همه موجودات موج می زند و سبب ربط همه اجزای هستی می گردد.
- ۴۲- علم حصولی و علم حضوری را تعریف کرده و رابطه آن دو را بنویسید؟ علم ما به اشیاء خارجی که به واسطه صورت های ذهنی حاصل می شود علم حصولی نام دارد. و علم ما به همین صورت های ذهنی که بی واسطه و مستقیم است علم حضوری خوانده می شود. رابطه آن دو: هر علم حصولی مبتنی بر یک علم حضوری است و بدون علم حضوری هیچ علمی حاصل نمی شود. بنابراین آگاهی ما به اشیاء به علم حضوری بازمی گردد. نکته: صور ذهنی = صور علمیه = صور اشیاء هر سه مترادف اند.
- ۴۳- معلوم بالذات و معلوم بالعرض را با مثال توضیح دهید؟ صورت های ذهنی که مستقیماً برای ما معلوم اند و ذهن ما به آن آگاهی بی واسطه دارد و از طریق علم حضوری دریافت می شود را معلوم بالذات یا معلوم حقیقی می گویند. اما خود اشیاء خارجی (خارج از ذهن) که آگاهی ما به آنها از طریق صورت های ذهنی است معلوم بالعرض یا معلوم مجازی می گویند. معلوم بالذات مانند تصور درخت و معلوم بالعرض مانند خود درخت.
- ۴۴- علم به نفس و احوال آن را از نظر سهروردی توضیح دهید؟ ما نسبت به خود مان آگاهی داریم این آگاهی بواسطه صورت های ذهنی نیست بلکه بی واسطه و مستقیم است یعنی علم ما به نفس (خود) علمی حضوری است و بنابراین نفس برای ما معلوم بالذات است ما همچنین از احوال درونی خودمان مانند غم و شادی و محبت و نفرت که در درون خود احساس می کنیم آگاهی حضوری و مستقیم داریم. بنابراین ما نسبت به نفس (خود) و نیز احوال درونی خود علم حضوری داریم و آنها برای ما معلوم بالذات هستند.
- ۴۵- شناخت (علم) حقیقی از نظر سهروردی توضیح دهید/ از نظر سهروردی نفس انسان به منزله یک منبع نور است که هم خودش روشنایی است و هم همه چیز در پرتو آن روشن و آشکار می شود. از آنجا که هر شناخت و ادراکی از طریق علم حضوری به نفس است و از آنجا که نفس آدمی عین روشنایی است پس هر شناختی در شعاع نورانیت نفس بدست می آید. یعنی درک حقیقت برای انسان به اشراق (روشنایی نور) نفس امکان پذیر است.
- ۴۶- با توجه به مفهوم مشرق و مغرب، مراتب شناخت و سیر انسان به مدارج معرفت و حقیقت را از نظر سهروردی توضیح دهید؟ (مشرق ها و مغرب ها) نفس انسان یک نور است و در پرتو این نور هم خود را می شناسد و هم اشیاء دیگر را. اگر در نفس نورانیت بیشتری حاصل شود و علم حضوری در او تقویت شود حقایق اشیاء را بهتر می بیند. شدت در نورانیت زمانی میسر است که نفس نور بیشتری را از نور

الانوار(خداوند) بدست آورد. به عبارت دیگر نفس مانند مشرقی است که نور حقیقت در آن ظاهر می گردد. جوینده حقیقت از مشرقی به مشرق دیگر گام می نهد و در هر مشرق خورشید حقیقت با ظهور بیشتری بر آن طلوع می کند.

۴۷- مشرق اصغر و مشرق اکبر و نسبت آن دو را از نظر سهروردی توضیح دهید؟ مشرق اصغر مرتبه ضعیفی از علم حضوری به نفس است که نقطه آغاز سفر معنوی اوست و مغرب نفس همان هواهای نفسانی است. مشرق اکبر : عبارت است از عالم عقول و نورانیت محض و قریبه نور الانوار. نفس ابتدا در مشرق اصغر قرار دارد و سپس با ترک هواهای نفسانی از مغرب نفس فاصله می گیرد و در اثر ترکیه نفس به مشرق های عالی تری دست می یابد و حقایق برتری بر او ظاهر می شود هر مشرق نسبت به مشرق بالاتر در حکم مغرب است و هر مغرب نسبت به مغرب پایین تر در حکم مشرق است. پس نفس دائما از مغربی به سوی مشرقی در حال سیر روحانی است تا به مشرق اکبر نائل شود و حکیمی متاله گردد.

۴۸- حکایات تمثیلی سهروردی شامل چه مباحثی است؟ مهمترین حکایت تمثیلی او در کتاب «قصه غریبه الرغریبه» است. این حکایت چگونگی سلوک طالب حقیقت را در مراتب شناخت و اتصال با فرشتگان و انوار قاهره، و قرار گرفتن نفس سالک در مشرق نور و معرفت توضیح می دهد.

۴۹- چهار اهمیت فلسفه اشراق را ذکر کرده و تاثیر هر کدام را بنویسید؟ (۱) تفکیک فلسفه اولی از فلسفه طبیعی و علم نجوم : این امر در تداوم فلسفه اسلامی موثر بود. (۲) اثبات عالم مثال (عالم ملکوت) که واسطه بین عالم طبیعت و عالم فرشتگان است: این امر به حل مسائل مهمی در فلسفه استدلالی منجر شد. (۳) تاکید بر اهمیت علم حضوری نسبت به علم حصولی. این امر سبب شد تا فلسفه استدلالی به عرفان نزدیک شد و در حکمای بعدی به کمال خود رسید. (۴) ارائه چهره جدیدی از علم النفس یا روانشناسی که در فلسفه ابن سینا از مباحث طبیعیات محسوب می شد. بدین ترتیب در فلسفه اشراق نفس به عنوان یک موجود مجرد از ماده از اقسام وجود در فلسفه اولی قرار گرفت.

سوالات فصل نهم

گزاره های زیر را با گذاشتن علامت ص/غ مشخص کنید.

- ۱- حکمت مشائی بر استدلال و برهان عقلی استوار است . صحیح
- ۲- حکمت اشراقی سلوک قلبی وجاهدات درونی و تصفیه نفس را برای کشف حقایق لازم می داند و آشکار می سازد که برهان عقلی برای رسیدن به مقصود کفایت نمی کند. صحیح
- ۳- عرفا و متکلمان به موازات فلاسفه در بارور کردن فرهنگ اسلامی سهمی به سزا نداشته اند. غلط
- ۴- عرفان و کلام علاوه بر آنکه با مخالفت های خود به فلسفه اسلامی تحرک و رونق بخشیده اند، افق های تازه ای را هم پیش روی فلاسفه گشوده اند. صحیح
- ۵- روش عرفا به روش فلاسفه اشراقی نزدیک نیست و ختلاف مهمی با آن دارد. غلط
- ۶- فیلسوف می خواهد جهان را فهم کند؛ یعنی، تصویری صحیح و نسبا جامع از جهان در ذهن خود داشته باشد. صحیح
- ۷- مظهر و نماینده کامل عرفان اسلامی محی الدین عربی است. صحیح
- ۸- متکلمان همانند فلاسفه مشاء صرفا بر استدلال عقلی تکیه می کنند اما اصول و مبادی عقلی آنها با اصول و مبادی فلاسفه تفاوت عمده ای دارد. صحیح
- ۹- متکلمان غالبا استدلال خود را بر اساس برهان های عقلی استوار می کنند. غلط
- ۱۰- حکما « حسن و قبح» را مربوط به زندگی انسان نمی دانند و درباره خداوند و جهان هستی با این معیارها قضاوت می کنند. غلط

جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

- ۱۱- حکمت مشائی بر و استوار است. استدلال - برهان عقلی

- ۱۲- فلسفه ابن سینا در مراحل به نزدیک می شود، اما نمی تواند از روش و برای تدوین مسائل فلسفی استفاده کند. ذوق عرفانی- ذوقی- معنوی
- ۱۳- حکمت اشراقی و و تصفیه نفس را برای کشف حقایق لازم می داند و آشکار می سازد که برهان عقلی برای رسیدن به مقصود کفایت نمی کند. سلوک قلبی- مجاهدات دورنی
- ۱۴- روش عرفا به روش فلاسفه نزدیک است ولی اختلاف مهمی با آن دارد و آن این است که عرفا به توجه چندانی ندارند. اشراقی - استدلال و برهان عقلی
- ۱۵- فیلسوف می خواهد رافهم کند ؛ یعنی صحیح و نسبتاً جامع از جهان در ذهن خود داشته باشد. جهان- تصویری
- ۱۶- مظهر و نماینده کامل عرفان اسلامی که عرفان را به صورت یک علم مدون درآورد و بر عرفا و فیلسوفان بعد از خود به شدت تاثیر گذاشت معروف به است. محی الدین ابن عربی- شیخ اکبر
- ۱۷- متکلمان غالباً استدلال خود را براساس «.....» عقلی استوار می کنند. حسن و قبح

سوالات کوتاه پاسخ و تشریحی

- ۱۸- تشابه و تفاوت حکمت مشاء با حکمت اشراق را بنویسید؟ تشابه: هر دو دارای استدلال عقلی هستند. تفاوت: در حکمت اشراق علاوه بر استدلال عقلی، سلوک قلبی نیز برای کشف حقیقت لازم است.
- ۱۹- تشابه و تفاوت عرفان با حکمت اشراق چیست؟ تشابه: هر دو دارای سیر و سلوک قلبی اند. تفاوت: در حکمت اشراق علاوه بر سلوک قلبی، استدلال عقلی نیز لازم است.
- ۲۰- برخورد های فکری عرفا و متکلمین با فلاسفه چه تاثیری در فلسفه اسلامی گذاشت؟ این برخوردها به فلسفه اسلامی تحرک و رونق بخشید و افق های تازه ای پیش روی فلاسفه گشود.
- ۲۱- عارف با فیلسوف چه تفاوتی دارد؟ توضیح دهید؟ فیلسوف می خواهد با استدلال عقلی جهان را بشناسد اما عارف توجهی به استدلال عقلی ندارد و می خواهد با عشق و با چشم دل به حقیقت هستی (خداوند) متصل شود.
- ۲۲- مظهر و نماینده کامل عرفان اسلامی کیست؟ محی الدین ابن عربی معروف به شیخ اکبر
- ۲۳- چرا محی الدین ابن عربی را مظهر و نماینده کامل عرفان اسلامی می دانند؟ زیرا او عرفان را به صورت یک علم مدون درآورد و عرفا و فلاسفه بعد از خود را تحت تاثیر قرارداد.
- ۲۴- تشابه و تفاوت روش کلامی و روش فلسفه را بنویسید؟ تشابه: هر دو بر استدلال عقلی تکیه دارند. تفاوت: اصول و مبادی عقلی متکلمین و فلاسفه با هم فرق دارد.
- ۲۵- چه تفاوتی میان اصول و مبادی عقلی متکلمان و فیلسوفان وجود دارد؟ استدلال متکلمین براساس « حسن و قبح » عقلی است. یعنی در استدلال آنها قضایایی ذکر می شود که حکایت می کند از اینکه فلان چیز خوب و یا فلان چیز بد است. این طریق استدلال مخصوصاً در میان معتزله رواج زیادی داشت. اما حکما حسن و قبح را مربوط به زندگی انسان می دانند و درباره خداوند و جهان نهستی با این معیارها قضاوت نمی کنند.
- ۲۶- فرقه های کلامی رانام ببرید؟ (۱) معتزله (۲) اشاعره (۳) شیعه
- ۲۷- کلام شیعه توسط چه سی به اوج خود رسید؟ خواجه نصیر الدین طوسی
- ۲۸- چهار جریان فکری قبل از صدر المتالهین را نام ببرید؟ (۱) حکمت مشاء (۲) حکمت اشراق (۳) علم کلام (۴) عرفان
- ۲۹- مکتب جامع چهار جریان فکری اسلامی چه نام دارد و موسس آن کیست؟ حکمت متعالیه- صدر المتالهین

سوالات فصل دهم

گزاره های زیر را با گذاشتن علامت ص/غ مشخص کنید.

- ۱- با ظهور ملاصدرا در قرن ۱۱ هجری دوران جدیدی در تفکر و حکمت اسلامی پدید آمد. صحیح
- ۲- فلسفه ای که صدر المتالهین بنیان گذاشت و رسماً آن را «حکمت متعالیه» نامید، در واقع نقطه اتصال همه جریان های گوناگون فکری است. صحیح
- ۳- حکمت متعالیه فلسفه ای التقاطی است و در آن شیوه های گوناگون فکری در هم آمیخته است. غلط
- ۴- نبوغ و ابتکار ملاصدرا در این است که سه طریق برهان عقلی و شهود قلبی و وحی قرآنی را با هم ترکیب می کند و شیوه ای یگانه در تحقیق فلسفی به وجود می آورد. صحیح
- ۵- ملاصدرا هم مانند مشائیان است که عقل را بر کشف و شهود رجحان می دهند و هم همچون اشراقیان است که شهود قلبی را بر برهان عقلی مقدم می دانند. غلط
- ۶- ملاصدرا با نظر متکلمان درباره عقل موافق است. غلط
- ۷- صدر المتالهین در شرح خود بر «اصول کافی» در کتاب «عقل و جهل» به تفصیل، سازگاری کامل عقل و دین را بیان کرده و برای اثبات این معنا از روایات شیعه بهره بسیار برده است. صحیح
- ۸- از دیدگاه صدر المتالهین برهان عقلی مجرد از کشف و شهود عرفانی به حقیقت را می برد. غلط
- ۹- عرفا معتقدند که سالک در طریق عرفان چهار سفر انجام می دهد. صحیح
- ۱۰- سفر فی الخلق بالحق اولین سفر سالک بشمار می رود. غلط
- ۱۱- «سفر من الخلق الی الحق» در این سفر سالک سالک به اذن پروردگار به هدایت مردم و کمک به آنها برای رسیدن به حق می پردازد. غلط

جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

- ۱۲- ملاصدرا را به حق یکی از بزرگ ترین پرورش یافتگان مکتب.....بود. اهل بیت
- ۱۳- ملاصدر در علم فقه مقامی شامخ داشت و در علم.....و.....، یگانه روزگار بود. تفسیر- حدیث و رجال
- ۱۴- ملاصدرا شرحی بر کتاب.....نوشته است. هدایه اثیر الدین ابهری
- ۱۵- فلسفه ای که صدر المتالهین بنیان گذاشت و رسماً آن را «.....» نامید، در واقع نقطه اتصال همه جریان های گوناگون فکری است. حکمت متعالیه
- ۱۶- نبوغ ملاصدرا در این است که سه برهان عقلی و.....و..... را با هم ترکیب می کند و شیوه ای یگانه در تحقیق فلسفی به وجود می آورد. شهود قلبی- وحی قرآنی
- ۱۷- متکلمان برای عقل در کنار دین.....مستقلی قائل نیستند. ارزش مستقلی
- ۱۸- صدر المتالهین در شرح خود بر «اصول کافی» در کتاب «عقل و جهل» به تفصیل، سازگاری کامل..... را بیان کرده است. عقل و دین
- ۱۹- ملاصدرا بزرگترین اثر فلسفی خویش را که یک دائرة المعارف عظیم فلسفی به شمار می رود،..... نام گذاشت. اسفار اربعه

سوالات تشریحی

۲۰- چگونه می توان ثابت کرد که فلسفه ملا صدرا یک فلسفه التقاطی نیست؟

فلسفه ملا صدرا یک فلسفه التقاطی نیست زیرا نبوغ و ابتکار ملا صدرا در این است که از سه روش برهان عقلی ، شهود قلبی و وحی قرآنی یک مشرب یگانه در تحقیق فلسفی تاسیس کرده است. او نه مانند فلاسفه مشاء عقل و برهان را بر هرکشف شهودی ترجیح دهد و نه همچون اشراقیان شهود قلبی را بر برهان عقلی مقدم می داند بلکه هر دو روش به کار می گیرد و جدایی آنها را هرگز روا نمی داند.

۲۱- اختلاف نظر ملا صدرا و متکلمین را درباره عقل بنویسید؟

متکلمین برای عقل در کنار دین ارزشی قائل نیستند و معتقدند که عقل در خدمت شریعت بوده و تنها قادر است اصولی را که دین با یقین و اطمینان به ما آموخته است به مدد استدلال اثبات کند. یعنی توانایی عقل تنها در دفاع از حقانیت دین است. اما صدر المتألهین معتقد است که عقل و دین حقیقت واحدی هستند و هر دو موهبت هایی هستند که از ذات الهی سرچشمه گرفته اند . اگر عقل به درستی حرکت کند به نتیجه ای خلاف دین نمی رسد . دین خدا با عقل تعارضی ندارد.

۲۲- شیوه ابتکاری ملا صدرا در مورد فلسفه و شهود قلبی چیست؟ او ابواب مباحث فلسفی را با مراحل سیر و سلوک قلبی عرفا مطابقت داده و به آنها آهنگی یگانه بخشید.

۲۳- سفرهای چهارگانه عارف را نام برده و هر یک را توضیح دهید؟ عرفا معتقدند که سالک در طریق عرفان چهار سفر انجام می دهد آنها را نام و هر یک را توضیح دهید؟

۱) سفر من الخلق الی الحق:

در این مرحله ، سالک می کوشد از طبیعت عبور کند و عوالم ماورای طبیعی را نیز پشت سر بگذارد تا به ذات حق واصل شود و میان خود و حق حجابی نیابد.

۲) سفر بالحق فی الحق:

در این مرحله پس از آنکه سالک با نزدیکی به ذات حق او را شناخت ، به کمک خود او به سیر در شئون و کمالات و اسماء و صفات او می پردازد.

۳) سفر من الحق الی الخلق بالحق:

در این مرحله ، سالک به سوی خلق و میان مردم باز می گردد، اما این بازگشت به منزله جدا شدن و دور شدن از ذات حق نیست ، بلکه او ذات حق را با همه چیز و در همه چیز می بیند.

۴) سفر فی الخلق بالحق:

در این سیر ، سالک به اذن پروردگار به هدایت مردم و کمک به آنها برای رسیدن به حق می پردازد.

۲۴- اسفار اربعه عرفا و حکمت متعالیه را باهم مقایسه کنید؟

الف) مباحث کلی درباره احوال موجود از آن حیث که موجود است . در واقع ، این مباحث مقدمه بحث توحید است و در حقیقت به سیر فکر ما از خلق به حق (امور عامه فلسفه) می پردازد.

ب) مباحث توحید و خداشناسی و صفات الهی (سیر بالحق فی الحق)

ج) مباحث افعال باری یعنی صدور موجودات از ذات الهی و جریان فیض هستی در مراتب عقول و فرشتگان و افلاک و نفوس (سیر من الحق الی الخلق بالحق)

د) مباحث نفس و معاد (سیر فی الخلق بالحق)

سوالات فصل یازدهم

گزاره های زیر را با گذاشتن علامت ص/غ مشخص کنید.

- ۱- ذهن که مدرک اشیاست ، در فعالیت خود، هرواقعیت خارجی را به دو جزء تقسیم می کند: ۱- چپستی (ماهیت) ۲- هستی (وجود)
صحیح
 - ۲- واقعیت خارجی هر چه باشد واحد نیست و ممکن نیست واقعیت یگانه، مصداق و مابه ازاء دومفهوم کاملاً متمایز از هم قرار گیرد. غلط
 - ۳- کسانی که ماهیت را اصل می دانند، ماهیت را نتیجه انتزاع ذهن و امری اعتباری می دانند. غلط
 - ۴- طرفداران اصالت وجود معتقدند که ذهن، مفهوم ماهیت را به تبع وجود، نزد خود می سازد و اعتبار می کند. صحیح
 - ۵- اصولاً ماهیات؛ کثیر و مختلف نیستند ، اما وجود امری واحد و مشترک است. غلط
 - ۶- ماهیت های اشی که همان انواع گوناگون موجودات است ، جهانی سرشار از تنوع و اختلاف را تشکیل می دهند که موجودات در آن ذاتاً از یکدیگر متمایز و باهم متفاوت اند. صحیح
 - ۷- وجود مفهومی است که درباره هر چیزی که به کار رود، معنایی یکسان دارد؛ مفهوم وجود مشترک معنوی است. صحیح
 - ۸- اشتراک معنوی وجود و اثبات این امر که آنچه در خارج اصالت دارد وجود است نه ماهیت ، این نتیجه را دربردارد که اشیا با آنکه از حیث خصوص و آثار مختلف اند، همه از آن جهت که موجود اند یک حقیقت اند. صحیح
 - ۹- با اعتقاد به اصالت وجود تفاوت و کثرت اشیا قابل تبیین عقلانی است. غلط
 - ۱۰- هر چند وجود، حقیقتی واحد است ، اما این حقیقت واحد، شدت و ضعف دارد و به اصطلاح منطقیان ، حقیقتی مشکک است. صحیح
 - ۱۱- تشکیک وجود و اختلاف در مراتب آن نظیر اختلاف نور قوی و ضعیف است. صحیح
 - ۱۲- هر موجود در یکی از مراتب تشکیکی وجود قرار دارد و دامنه یا حد وجودی او ، همان آثار و خواصی است که از وی ظاهر می گردد.
صحیح
 - ۱۳- حکیمان با انتقاد به نظریه «قدم» معتقد بودند که یک معلول تنها از آن نظر که ماهیتی ممکن الوجود است و نسبت آن به وجود و عدم متساوی است ، به علتی نیازمند است که آن را از تساوی خارج کند و به عرصه وجود وارد سازد. غلط
 - ۱۴- در منظر اصالت وجود معلولیت و وابستگی موجودات، ناشی از ضعف مرتبه وجود آنهاست. صحیح
 - ۱۵- نظریه اصالت وجود به نظریه « فقر وجودی » معروف است. صحیح
 - ۱۶- طبق نظریه اصالت وجود، اگر وجودی در مرتبه خود از چنان شدتی برخوردار باشد که هیچ نقص وضعی در آن متصور نباشد، غنای ذاتی دارد و بی نیاز مطلق است. صحیح
 - ۱۷- وجودی که هیچ نقص وضعی در آن متصور نباشد، غنای ذاتی دارد و بی نیاز مطلق است؛ به تعبیر قرآن کریم « صمد » است. صحیح
- جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

- ۱۸- حکما میان و اشیا قائل به تمایز هستند. وجود- ماهیت
- ۱۹- ذهن که مدرک اشیاست ، در فعالیت خود ، هر رابه دو جزء تقسیم می کند. واقعیت خارجی
- ۲۰- واقعیت خارجی هر چه باشد واحد است و ممکن نیست یگانه ، مصداق و ما با ازاء دومفهوم کاملاً از هم قرار گیرد.
واقعیت- متمایز

- ۲۱- کسانی که ماهیت را اصل می دانند، وجود را نتیجهوامری اعتباری می دانند. انتزاع ذهن
- ۲۲- طرفداران اصالت وجود معتقدند که ذهن ، مفهوم.....رابطه تبع، نزد خود می سازد و اعتبار می کند. ماهیت- وجود
- ۲۳- اصولا ماهیات،و مختلف اند، اما.....امری واحد و مشترک است. کثیر- وجود
- ۲۴- وجود مفهومی است که درباره هر چیزی که به کار رود ، معناییدارد؛ یعنی ، مفهوم وجوداست. یکسان- مشترک معنوی
- ۲۵- اشتراک معنوی وجود و اثبات این امر که آنچه در خارج اصالت داردنه.....وجود- ماهیت
- ۲۶- اشتراک معنوی وجود این نتیجه را دربردارد که اشیا با آنکه از حیث.....مختلف اند، همه آنها از آن جهت کهاند یک حقیقت اند. خواص و آثار -موجود
- ۲۷- با اعتقاد به اصالت.....تفاوت و کثرت اشیا به روشنی قابل تبییناست. ماهیت- عقلانی
- ۲۸- بنابر حکمت متعالیه؛ هر چند وجود، حقیقتی واحد است، اما این حقیقت واحد،دارد و به اصطلاح منطقیان، حقیقتی.....است. شدت وضعف- مشکک
- ۲۹- تشکیک وجود و اختلاف در مراتب آن نظیر اختلافاست. نور قوی وضعیف
- ۳۰- نظریه تشکیک که هم اصل وحدت موجودات را بیان می کند و هم کثرت آنها را تفسیر می نماید، نظریه «.....» خوانده می شود و از دستاوردهای حکمت متعالیه است. وحدت درعین کثرت و کثرت درعین وحدت
- ۳۱- طبق نظریه تشکیک وجود، هر موجود در یکی از مراتب تشکیکی وجود قرار دارد و دامنه یا حد وجودی او، همان.....و.....است که از وی ظاهر می گردد. آثار - خواصی
- ۳۲- در باب ملاک نیازمندی معلول به علت، متکلمان نظریه «.....» و حکیمان نظریه «.....» را برگزیده بودند. حدوث- امکان ماهوی
- ۳۳- حکیمان با انتقاد بانظریه «.....» معتقد بودند که یک معلول تنها از آن نظر که ماهیتیاست و نسبت آن به وجود و عدم متساوی است، به علتی نیازمند است که آن را از حالت تساوی خارج کند و به عرصه وجود وارد سازد. حدوث - ممکن الوجود
- ۳۴- براساس این نظریه که به نظریه «.....» معروف است ، اگر وجودی در مرتبه خود از چنان شدتی برخوردار باشد که هیچ نقص وضعفی در آن متصور نباشد، غنای ذاتی دارد و بی نیاز مطلق است. فقر وجودی
- ۳۵- طبق نظریه « فقر وجودی» جهان هستی یکپارچهبه ذات الهی است و هیچ.....از خود ندارد. نیاز و تعلق- استقلالی
- ۳۶- در پرتو اصول حکمت متعالیه، شناخت.....و.....نسبت به آفریدگار جهان به اوج خود می رسد. فلسفی- عقلی

سوالات تشریحی

- ۳۷- منظور از اصالت وجود چیست؟
- وجود امری حقیقی و ماهیت امری اعتباری و نتیجه انتزاع ذهن است و ذهن مفهوم ماهیت را به تبع وجود نزد خود می سازد.
- ۳۸- منظور از اصالت ماهیت چیست؟
- کسانی که ماهیت را اصل می دانند، وجود را نتیجه انتزاع ذهن و امری اعتباری می دانند.
- ۳۹- با ذکر مثالی توضیح دهید که منظور از « اشتراک مفهوم و وحدت حقیقت وجود» چیست؟
- اصولا ماهیات، کثیر و مختلف اند ، اما وجود امری واحد و مشترک است. ماهیت آب غیر از ماهیت شیر است، ماهیت اسب غیر از ماهیت فیل است و ماهیت چوب غیر از ماهیت آن است. پس اگر به فرض ، اصالت با ماهیت باشد و ماهیت ها واقعیت جهان را شکل

داده باشند، دراین صورت سیمان جهان نزد ما شبیه به یکجدول با خانه های بی شمار خواهدبود که هرخانه شکل واندازه ای متمایز ازخانه های دیگر دارد.

۴۰- نظریه تشکیک وجود راتعریف کنید ؟

نظریه ای که هم اصل وحدت موجودات رابیان می کند وهم کثرت آنها را تفسیر می نماید ومعروف به نظریه وحدت درعین کثرت وکثرت درعین وحدت است.

۴۱- نظریه تشکیک وجود (وحدت درعین کثرت وکثرت درعین وحدت) را از نظر ملا صدرا با مثال توضیح دهید؟

هرچند وجود حقیقتی واحد است اما این حقیقت واحد، شدت وضعف دارد و اختلاف موجودات درشدت وضعف مرتبه وجودی آنها است ولی همه موجودات در اصل وجود با هم وحدت دارند. تشکیک وجود واختلاف موجودات مانند اختلاف نور قوی وضعیف است. نور حقیقتی یگانه است ولی شدت وضعف دارد وهمین اختلاف درشدت وضعف موجب تمایز نورهای مختلف ازیکدیگر می شود اما درعین حال شدت وضعف نور خارج از حقیقت نور نیست.

۴۲- نظریه فقر وجودی راتعریف کنید؟

طبق این نظریه ملاک نیازمندی معلول به علت درنقص وضعف مرتبه وجودی آن موجود وجهان هستی یکپارچه نیاز وتعلق به ذات الهی است وهیچ استقلالی ازخود ندارد.

۴۳- نظریه فقر وجودی را از نظر ملا صدرا توضیح داده وبنویسید مطابق این نظریه جهان چگونه تفسیر می شود؟

از نظر ملا صدرا ملاک نیازمندی معلول به علت « فقروجودی » است یعنی معلولیت و وابستگی در موجودات ناشی از مرتبه وجودی آنهاست. هر اندازه که موجودی از حیث رتبه پایین تر واز شدت وجودی کمتری برخوردار باشد ناقص تر ودرنتیجه وابسته تر به مراتب مافوق خویش است. یعنی ملاک نیازمندی معلول به علت را باید درضعف ونقص مرتبه وجودی آن دانست. دراین نظریه اگر موجودی هیچ وضعی درآن تصور نشود آن وجود غنای ذاتی دارد و بی نیاز مطلق است وبه تعبیر قرآن « صمد » است.او علت حقیقی جهان است و غیر او همه فقر ومحتاج ولذا معلول اند. مطابق این نظریه جهان هستی یکپارچه تعلق به ذات الهی دارد وهیچ استقلالی از خود ندارد.

۴۴- درپرتواصول حکمت متعالیه خدشناسی راشرح دهید؟

درپرتو اصول حکمت متعالیه ، شناخت فلسفی وعقلی نسبت به آفریدگار جهان به اوج خود می رسد . وجود ، حقیقی ترین واحد درکل جهان هستی است. ذات الهی برترین وشدید ترین مرتبه وجود خدا مطلق ونامتناهی است وبه هیچ قید وشرطی مقید وحدود نیست. ذات حق جامع همه کمالات هستی است وکمالات او نامحدود است. همه موجودات در هر رتبه ودرجه که باشند، عین فقر ونیاز هستند وهرگز شدت وجود آنها را با ذات حق نمی توان قیاس کرد.نقص وجود موجودات پرده ای است که وجود نامتناهی حق را می پوشاند. موجودات عالم همه از حیث وجود خود، ذات الهی رانمایان می سازند وازحیث نقص ونیاز خود او را پنهان می کند.

۴۵- اشتراک معنوی وجود را توضیح دهید؟

وجود مفهومی است که درباره هرچیزی که به کار رود معنایی یکسان دارد؛ یعنی مفهوم وجود مشترک معنوی است.

۴۶- آیا مفهوم وجود مشترک لفظی است یا معنوی ؟ با ذکر مثالی توضیح دهید؟

مفهوم وجود امری واحد است . وجود مفهومی است که درباره هرچیزی که به کار رود ، معنایی یکسان دارد؛ یعنی، مفهوم وجود مشترک معنوی است. وقتی گفته می شود: عطارد موجود است، دماوند موجود است، فرشته موجود است ، لک لک موجود است و.....درهمه این قضایا کلمه « موجود » که بر وجود و بودن دلالت دارد، درمعنایی یگانه به کار رفته است و تفاوتی در آن نیست.

۴۷- اشتراک معنوی وجود چه نتیجه ای دربردارد؟توضیح دهید؟

این نتیجه را دربردارد که اشیا با آنکه از حیث خواص و آثار مختلف اند، همه از آن جهت که موجوداند یک حقیقت اند. این حقیقت همان اصل هستی اشیاست و موجودات مختلف در حقیقت هستی باهم وحدت دارند.

سوالات فصل دوازدهم

گزاره های زیر را با گذاشتن علامت ص/غ مشخص کنید.

- ۱- بدایه الحکمه ونهایه الحکمه دواثر ارزنده علامه طباطبایی در فلسفه اسلامی است. صحیح
 - ۲- کتاب « اصول فلسفه و روش رئالیسم » حاصل مباحث علامه طباطبایی است که شهید مطهری به رشته تحریر درآورد. صحیح
 - ۳- در کتاب « اصول فلسفه و روش رئالیسم » علامه طباطبایی به نقد ارکان مارکسیسم پرداخته است. غلط
 - ۴- در فلسفه جدید غرب نظریه ای مطرح شده که به انکار اصل علیت وفروع آن پرداخته است. صحیح
 - ۵- طبق نظریه جدید فلسفه غرب علم رامبنای همه شناخت های بشر می داند و جز علم راه دیگری را برای آگاهی ارجهان نمی پذیرد. غلط
 - ۶- نظریه جدید فلسفه غرب ، عقلی بودن اصل علیت را انکار نمی کند اما اعتقاد عمومی به علیت رانشی از عادات ذهنی می داند. غلط
 - ۷- طبق نظریه جدید فلسفه غرب،(انکار اصل علیت)«علیت» رابطه ای واقعی میان حوادث و پدیده های جهان است . غلط
 - ۸- انتقادی که به نظریه جدید فلسفه غرب وارد شده: اگر ریشه اعتقاد به اصل علیت تعاقب دو حادثه باشد، باید میان همه حوادثی که در پی یکدیگر تکرار می شوند، رابطه علیت برقرار باشد، در حالی که چنین نیست. صحیح
 - ۹- اصل علیت نزد حکمای اسلامی یک اصل شهودی است. غلط
 - ۱۰- برای نخستین بار در فلسفه اسلامی ، صدر المتألهین در اصول فلسفه و روش رئالیسم از مسئله ریشه اعتقاد به علیت گره گشایی کرد و نشان داد که علیت یک اصل غیر تجربی و عقلی است. غلط
 - ۱۱- علامه طباطبایی همچون حکمای پیشین بر علم حصولی تاکید فراوان دارد و علم حصولی رامبنای هر شناختی می داند. غلط
 - ۱۲- در واقع ، همه تصورات ومعلومات بشر که از آنها علم حصولی تعبیر می شود، از علم حضوری سرچشمه می گیرد. صحیح
 - ۱۳- در علم حصولی ما با « معلوم بالذات » سروکار داریم ونفس، هم واقعیت خود را بدون واسطه درمی یابد. غلط
 - ۱۴- به نظر علامه طباطبایی نفس انسان با علم حضوری ف رابطه ونسبت خود را با افعال و حالت های خود بدون واسطه در می یابد. صحیح
 - ۱۵- رابطه علیت در اصل از طریق علم حضوری نفس به احوال وحالت ها واراده ها ی خود ادراک می شود و از « معلوم بالذات » نشئت می گیرد. صحیح
 - ۱۶- علامه طباطبایی نشان داد که، مفاهیم عقلی فلسفی مفاهیمی هستند که مصادیق آنها را با علم حضوری در نفس خویش می یابیم و سپس از آنها مفاهیمی می سازیم که با مصادیق خود انطباق کامل دارند. صحیح
 - ۱۷- از جمله آثار علامه طباطبایی؛ تفسر المیران ، قرآن در اسلام، شیعه در اسلام ، معنویت تشیع و... است که مهمترین آنها تفسی المیزان است. صحیح
 - ۱۸- آداب الصلاه و سر الصلاه از جمله کتابهایی هستند که امام خمینی(ره) در زمینه عرفان نوشته اند. صحیح
 - ۱۹- شرح منظومه و شرح الهیات شفا از جمله تالیفات شهید مطهری است. صحیح
- جای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.
- ۲۰- علامه طباطبایی دو کتاب ارزنده به اسامیو..... در فلسفه اسلامی نگاشت. بدایه الحکمه -نهایه الحکمه

۲۱- کتاب اصول فلسفه و روش رئالیسم را به رشته تحریر درآورد و در تشریح آن پاورقی بسیار آموزنده ای به اصل مباحث افزود.

استادشهید مطهری

۲۲- در فلسفه جدید غرب نظریه ای مطرح شده که به انکار و فروغ آن پرداخته است. اصل علیت

۲۳- (نظریه انکار اصل علیت) این نظریه که در فلسفه غرب تاثیر مهمی به جه نهاد، اصل علیت را به مثابه یک نفی کرده است. اصل عقلانی

۲۴- طبق این نظریه (نظریه انکار اصل علیت) که تجربه را مبنای همه بشر می داند و جز تجربه راه دیگری را برای آگاهی از نمی پذیرد، علیت رابطه ای نیست که بتوان آن را از طریق تجربه و مشاهده کرد. شناخت های - جهان

۲۵- (نظریه انکار اصل علیت) عقلی بودن اصل علیت را انکار می کند و اعتقاد عمومی به علیت را ناشی از می داند. عادت ذهنی

۲۶- (نظریه انکار اصل علیت) ادعا می کند که تکرار یک ذهن را مهیا می سازد که بین دو حادثه رابطه علیت برقرار کند. حادثه به دنبال حادثه دیگر

۲۷- طبق نظریه انکار اصل علیت، «علیت» رابطه ای واقعی میان حوادث و پدیده های جهان نیست؛ بلکه رابطه ای و است که ذهن در اثر عادت، بین مشاهدات مکرر خود از حوادث برقرار می سازد. جعلی - قراردادی

۲۸- اصل علیت نزد حکمای اسلامی یک اصل است. عقلانی

۲۹- برای نخستین بار در فلسفه اسلامی، در از مسئله ریشه اعتقاد به علیت گره گشایی کرد. علامه طباطبایی - اصول فلسفه و روش رئالیسم

۳۰- در علم حضوری ما با «.....» سروکار داریم و نفس، هم واقعیت خود را بدون واسطه در می یابد. معلوم بالذات

۳۱- به نظر علامه طباطبایی نفس انسان با، رابطه و نسبت خود را با افعال و حالت های خود بدون واسطه در می یابد. علم حضوری

۳۲- رابطه علیت در اصل از طریق علم نفس به احوال و حالت ها واراده های خود ادراک می شود و از «.....» نشئت می گیرد. علم حضوری - معلوم بالذات

۳۳- ذهن همچون یک دستگاه عکاسی ز آنچه به یافت می شود، عکس برداری می کند و از آن یک می سازد.

علم حضوری - مفهوم ذهنی

۳۴- علامه طباطبایی نشان می دهد که مفاهیم عقلی فلسفی، مفاهیمی هستند که مصادیق آنها را با در نفس خویش می یابیم و سپس از آنها مفاهیمی می سازیم که با خود انطباق کامل دارند. علم حضوری - مصادیق

سوالات تشریحی

۳۵- نظریه انکار علیت در فلسفه جدید غرب را به اختصار توضیح دهید؟

عقلی بودن اصل علیت را انکار و اعتقاد عمومی به علیت را ناشی از عادت ذهنی می داند.

۳۶- دو انتقاد وارد شده به نظریه انکار علیت را بنویسید؟

۱- اگر ریشه اعتقاد به اصل علیت تعاقب دو حادثه باشد، باید میان همه حوادثی که در پی یکدیگر تکرار می شوند، رابطه علیت برقرار

باشد، در حالی که چنین نیست. مانند روز و شب - اذان و طلوع آفتاب - رعد و برق - ۲- اگر تکرار حوادث متوالی ما را به مفهوم علیت

منتقل کند، پس باید اعتراف کنیم که بین تکرار حوادث متوالی و مفهوم علیت رابطه علیت برقرار است و آن تکرار، سبب و علت این

مفهوم می شود تا ذهن به مفهوم علیت منتقل گردد و ایت اعتقاد در واقع نقض همان ادعاست.

۳۷- علامه طباطبایی کیفیت پیدایش مفهوم علیت در ذهن را چگونه بیان می کند؟ به اختصار شرح دهید؟

از طریق علم حضوری نفس به افعال وحالات خویش در واقع ، رابطه علیت در اصل از طریق علم حضوری نفس به احوال وحالات ها واراده ها ی خود ادراک می شود واز معلوم بالذات نشئت می گیرد؛ یعنی، انسان نخستین بار درخود نفس ودرساحت علم حضوری رابطه علیت را کشف می کند.

۳۸- انکار اصل علیت در فلسفه غرب در اصل از کدام دیدگاه ناشی می شود؟

تجربه مبنای هر نوع شناختی است.

۳۹- به اعتقاد علامه طباطبائی ریشه درک اصل علیت چیست؟ علم بی واسطه نفس به حالات و افعالش

۴۰- به نظر علامه طباطبائی، پایه و اساس قضایای بدیهی از کدام مورد سرچشمه می گیرد؟ علم حضوری نفس به افعال وحالات خویش و معلوم بالذات

۴۱- باتوجه به دیدگاه علامه طباطبائی ، مفاهیم عقلی فلسفی چه ویژگی هایی دارند؟

پایه و اساس قضایای بدیهی راهمین مفاهیم تشکیل می دهند.

مصادیق این مفاهیم را ابتدا با علم حضوری خود در نفس می یابیم.

همه شناخت های بشر بر اساس بداهت همین مفاهیم قابل اعتماد می گردند.

۴۲- به نظر علامه طباطبائی، قاعده کلی علیت چگونه برای اولین بار شکل می گیرد؟

به وسیله علم حضوری با رابطه ی وجود دهندگی نفس با احوال درونی خود و تبدیل آن به علم حصولی با انعکاس در ذهن

۴۳- تکیه گاه شناخت را از نظر علامه طباطبائی توضیح دهید؟

علامه طباطبائی نشان می دهد که علاوه بر مفهوم علیت دیگر مفاهیم عقلی مانند: وجوب وامکان ، جوهر و عرض، و... نیز به همین ترتیب بدست می آیند. چون این ادراکات از « معلوم بالذات » سرچشمه می گیرد شک و خطا در آنها راه ندارد. اینها مفاهیمی هستند که مصادیق آنها را با علم حضوری در نفس خویش می یابیم . این مفاهیم چایه و اساس قضایای بدیهی خواهد بود که ما در فلسفه به آنها نیازمندیم از این طریق در علم حصولی تکیه گاه محکمی پیدا می شود که تکیه گاه تحقیق در همه علوم و دانش هاست.